

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยเบื้องต้นตำบลลำปางหลวง อำเภอกาชา จังหวัดลำปาง ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพระบบการจัดการขยะมูลฝอยของตำบล ในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมสำหรับ เทศบาลในอนาคต มีรูปแบบในการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการ สุ่มตัวอย่างประชากรผู้ที่อยู่อาศัยในครัวเรือนจาก 13 หมู่บ้าน จำนวน 348 ราย และการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกในกลุ่มผู้นำ กลุ่มสมาชิกสภาเทศบาล กลุ่มสาธารณสุข กลุ่มองค์กร และกลุ่มอื่นๆ ทำการประมวลผลการวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ แล้วสรุปรวบรวมปัญหา ข้อเสนอแนะจากตอนท้ายของแบบสอบถามบรรยายข้อมูลเชิงพรรณนาประกอบตาราง ผลการศึกษา สรุปได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในตำบลลำปางหลวงที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทำเอง กลุ่มชุมชน และกลุ่มเอกชน

จากการประเมินวิเคราะห์ปริมาณขยะมูลฝอย พบว่า กลุ่มไม่มีระบบชัดเจนมีปริมาณขยะ มูลฝอยประมาณ 207 ตันต่อปี กลุ่มชุมชนมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 288 ตันต่อปี และกลุ่ม เอกชนมีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณ 864 ตันต่อปี รวมทั้งตำบลจะมีปริมาณขยะมูลฝอยมากถึง 1,359 ตันต่อปี

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างชุมชนตำบลลำปางหลวง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ 61 ขึ้นไป จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ย 3,001-5,000 บาท ต่อเดือน และสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ย 3 คน

ประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในปัจจุบัน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในปัจจุบันของชุมชนตำบลลำปางหลวง พบว่าปริมาณขยะมูลฝอยพวกพลาสติกมีมากที่สุด มีความถี่ในการกำจัดขยะมูลฝอยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง คราวเรือนมากกว่าครึ่งหนึ่งมีการคัดแยกขยะมูลฝอย และการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีการจ้างเอกชนจัดเก็บเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งครัวเรือนที่ไม่มีปัญหาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยมีมากกว่าที่มีปัญหาในการจัดเก็บเล็กน้อย ปัญหาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่ยังพบอยู่ได้แก่ไม่มาเก็บตามเวลา ปัญหาในการกำจัดขยะมูลฝอยที่ยังพบอยู่ได้แก่ กลิ่นเหม็น นอกจากนี้ความคิดเห็นในการดูแลความสะอาดของชุมชนพบว่าควรปรับปรุง และจำนวนถังขยะมูลฝอยมีไม่เพียงพอ

ความเป็นไปได้ในการจัดเก็บขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมสำหรับเทศบาลในอนาคต

ความคิดเห็นและให้ความสำคัญของกลุ่มตัวอย่างในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมพบว่าส่วนใหญ่เห็นควรให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการจัดหาที่ฝังกลบขยะมูลฝอยภายในตำบล เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บขยะมูลฝอยเอง การจัดการขยะมูลฝอยควรมีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนเพื่อให้เกิดประโยชน์ เทศบาลควรสร้างเตาเผาขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะภายในตำบล

การจัดการขยะมูลฝอยตามความคิดเห็นขององค์กรชุมชน

จากการศึกษาระบบ โครงสร้างและรายละเอียดต่าง ๆ ของชุมชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยจะเห็นว่าประชาชนในตำบลลำปางหลวงมีการบริหารจัดการเรื่องดังกล่าวตั้งแต่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลมาจนถึงปัจจุบันมีการจัดการแบบไม่มีระบบที่ชัดเจน แบบเอกชน และแบบชุมชน โดยครอบคลุมพื้นที่รวม 13 หมู่บ้าน สำหรับเอกชนที่ทำข้อตกลงมีสัญญากับเทศบาล จะมีระบบและขั้นตอนการดำเนินงานดีกว่า เพราะอยู่ภายใต้การควบคุมกำกับของเทศบาล การจัดการแบบชุมชนเป็นการบริหารจัดการแบบชุมชนเข้มแข็งในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน และแบบไม่มีระบบที่ชัดเจนยังไม่มีกระบวนการจัดการเพียงเป็นการช่วยเหลือตนเอง มีข้อตกลงให้ถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น มีที่ทิ้งขยะมูลฝอยรวมกันในที่เดียวกัน สรุปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพระบบการจัดการขยะมูลฝอยในปัจจุบัน

1.1 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มไม่มีระบบการจัดเก็บที่ชัดเจน กลุ่มชุมชน และเอกชน พบว่า ประชาชนยังไม่ได้รับบริการและยังขาดการสนับสนุน ภาชนะอุปกรณ์และการจัดการจากเทศบาลจำนวนหนึ่ง ส่วนกลุ่มเอกชนที่เข้าร่วมระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยกับเทศบาล ถึงแม้ระบบบริหารจัดการขยะมูลฝอยจะเข้าถึงแต่การให้บริการที่เป็นอยู่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพราะบางชุมชนตาม ถนน ตรอก ซอย ยังไม่มีถังขยะมูลฝอยไว้บริการ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีขยะมูลฝอยตกค้าง การดูแลความสะอาดในชุมชนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ควร

ให้มีการปรับปรุง ดังนั้นความพึงพอใจของคนในชุมชนมีน้อย และการมีส่วนร่วมจากการเก็บเงินค่าธรรมเนียมค่าบริการยังเกินครึ่ง สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบเหมือนกันคือคนในชุมชนยังขาดจิตสำนึก ไม่มีความตระหนักในเรื่องขยะมูลฝอยจึงเกิดความมั่งง่ายและสร้างปัญหาตามมา

1.2 กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้บริการยังไม่ดีพอ เช่น คนงานทำการเก็บขนขยะมูลฝอยล่าช้า เวลาทำการไม่แน่นอน เก็บขนขยะมูลฝอยไม่หมดทำให้ขยะตกค้าง บ้านพักอาศัยที่อยู่ใกล้กับที่ทิ้งขยะมูลฝอยได้รับผลกระทบโดยตรงจากกลิ่นและควัน

1.3 สถานที่ทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอยแต่ละจุดมีพื้นที่จำกัด และอยู่ใกล้ชุมชนซึ่งไม่เหมาะสม และความสะอาดไม่ดีส่วนใหญ่ควรให้มีการปรับปรุง

1.4 สำหรับบ้านนางเหลียวเคยเป็นชุมชนเข้มแข็ง ได้ทำหนังสือขอยกเลิกการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการต่อไป

2. ความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมของเทศบาลในอนาคตจากการสัมภาษณ์พบว่า

2.1 ส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลจัดหาสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยที่เป็นจุดศูนย์กลางของตำบลให้เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอย

2.2 ส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลจัดหารถขนขยะมูลฝอยมีไว้บริการในชุมชน

2.3 ส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลมีพนักงานคนงานประจำรถขนขยะมูลฝอย

2.4 ส่วนใหญ่ต้องการให้เทศบาลสนับสนุนถังขยะมูลฝอยที่มีคุณภาพ และถูกหลักสุขาภิบาลอย่างทั่วถึง

2.5 เทศบาลควรมีโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น โครงการธนาคารขยะ โครงการทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

2.6 ผู้รับผิดชอบเก็บเงินค่าธรรมเนียมบริการควรเป็นคนในชุมชนเดียวกัน เพราะเป็นผู้รู้ข้อมูลในชุมชนดี และยังเป็นการส่งเสริมให้มีรายได้เกิดขึ้น

2.7 เทศบาลควรเพิ่มงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยให้มากกว่าเดิม

2.8 เทศบาลควรมีป้ายประชาสัมพันธ์ตามชุมชนและประชาสัมพันธ์ผ่าน เสียงตามสายของหมู่บ้านเกี่ยวกับขยะมูลฝอยให้คนในชุมชนรับทราบอย่างทั่วถึง

2.9 เทศบาลควรทำข้อตกลงร่วมกันกับชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความเป็นไปได้เบื้องต้นในการจัดการขยะมูลฝอยตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลักษณะโครงสร้างของชุมชนทั้ง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบการจัดการขยะมูลฝอย และความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีของเทศบาล อภิปรายผลได้ ดังนี้

ประสิทธิภาพของระบบการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลลำปางหลวงในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่าคนในชุมชนยังมีการคัดแยกขยะมูลฝอยด้วยตนเองใกล้เคียงกับที่ยังไม่ได้คัดแยก ถ้าหากคนในชุมชนมีความตระหนักและให้ความร่วมมือกันดี ปริมาณขยะมูลฝอยคงลดลงสอดคล้องกับ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2545) ได้กล่าวว่า ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถแต่ละชุมชนที่รวมตัวกันของคนในครอบครัวของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือในชนบททั้งที่รู้จักกัน โดยมีพื้นฐานของความมีจิตสำนึกที่ต้องการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน มีความสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้นฐานะ สามารถที่จะวิเคราะห์ปัญหา วิเคราะห์ทางเลือก และตัดสินใจทางเลือกนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ

จากการศึกษาพบว่าชุมชนมีปัญหาในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยเกือบถึงครึ่ง ทำให้ประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอยมีน้อย เป็นเพราะคนงาน อุปกรณ์เครื่องมือ และสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยไม่มีคุณภาพและพอเพียงปัญหาเหล่านี้ซึ่งสอดคล้องกับ ล้าศักดิ์ ชวนิชย์ (2531 : 11-12) ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมจากขยะเกิดขึ้น เนื่องจากขยะมีจำนวนมากแต่ไม่สามารถเก็บขน และกำจัดขยะมูลฝอยได้ ทำให้เกิดเหตุรำคาญและความไม่ปลอดภัยที่จะส่งกลิ่นเหม็นรบกวนประชาชนและเกิดภาพไม่สวยงามนอกจากปัญหาล้างแ้วแล้ว จำนวนขยะมูลฝอยยังเป็นตัวการสำคัญที่สร้างปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานที่รับผิดชอบซึ่งจะต้องเพิ่มบุคลากรเพิ่มงบประมาณอุปกรณ์ วิธีการจัดการขยะมูลฝอย เช่น วิธีจัดการกับขยะได้โดยการใช้หลักการ 5 R ซึ่งได้แก่ Reduce Repair Reject Reuse และ Recycle รวมทั้งการให้ความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีแก่เจ้าหน้าที่และประชาชน เพิ่มมากขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยสอดคล้องกับ ศุภชัย ไชยลังกา (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายพบว่า คราวเรือนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มีการคัดแยกการเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยยังอยู่ในระดับต่ำทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยมีแนวโน้มสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของประชากร การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลแม่สายยังมีข้อจำกัดในด้านการบริหารบุคลากรงบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ ยานพาหนะ โดยเสนอแนะให้จัดทำแผน

แม่บทในการจัดการขยะมูลฝอยในระยะสั้น ระยะยาว และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่าการบริหารจัดการระบบขยะมูลฝอยตำบลลำปางหลวง ได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มไม่มีระบบที่ชัดเจน กลุ่มชุมชน และกลุ่มเอกชน ซึ่งที่ผ่านมาการดำเนินงานทำให้เกิดปัญหาโดยตลอดอาจเป็นเพราะความแตกต่างกัน เช่น กระบวนการทำงาน การบริหารจัดการ โดยถือเป็นเหตุสำคัญในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับ ปกรณ์ คำชุม (2550) ได้กล่าวถึงการบริหารโดยวิธีการกระบวนการ (Process Approach) ไว้ว่า การบริหาร โดยวิธีการของกระบวนการ หมายถึง การประยุกต์ใช้ระบบอันประกอบกันต่าง ๆ ที่อยู่ภายในองค์กร โดยมีการระบุและแสดงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการต่าง ๆ นั้น รวมถึงวิธีการบริหารจัดการกระบวนการเหล่านั้นด้วย

การที่องค์กรใด ๆ จะดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผลนั้น ผู้บริหารจะต้องกำหนดและบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบภายในองค์กร กล่าวได้ว่ากิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่มีการใช้ทรัพยากรและมีการบริหารจัดการเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปัจจัยป้อนเข้า (inputs) ให้กลายเป็นผลผลิต (output) กิจกรรมที่กล่าวนี้เรียกว่าเป็นกระบวนการ (Process) และปรากฏบ่อยครั้งที่ผลผลิตของกระบวนการหนึ่งจะกลายเป็นปัจจัยป้อนเข้าให้กับอีกกระบวนการหนึ่งที่อยู่ถัดไป คุณสมบัติประโยชน์ประการหนึ่งของการบริหารโดยวิธีการของกระบวนการก็คือ การเอื้ออำนวยให้องค์กร สามารถดำเนินการควบคุมการเชื่อมโยงระหว่างแต่ละกระบวนการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ และการผนวกรวมกันของกระบวนการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในระบบงานขององค์กรได้อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า ความไม่พึงพอใจต่อประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในชุมชนซึ่งมีเกือบครึ่งได้เก็บมาเก็บขยะไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด เก็บขยะไม่ต่อเนื่อง และเก็บขยะไม่หมด ซึ่งสอดคล้องกับ สาโรจน์ ทัพมณี (2546) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพผลการเก็บขนและการกำจัดขยะมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลท่าบุญมี โดยสรุปความพึงพอใจว่า หมายถึง ความรู้สึกที่ดีหรือทัศนคติที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ ก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีในสิ่งนั้น ตรงกันข้ามหากความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น ความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาถึงลักษณะของการให้บริการองค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้รับบริการในมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ดังนั้น การวัดความพึงพอใจในการให้บริการอาจจะกระทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันแพร่หลายวิธีหนึ่ง โดยการร้องขอหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัด แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนด

คำตอบไว้ให้เลือกตอบ หรือเป็นคำตอบอิสระ โดยคำถามที่ถามอาจจะถามถึงความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่หน่วยงานกำลังให้บริการอยู่ เช่น ลักษณะของการให้บริการ สถานที่ให้บริการ บุคลากรที่ให้บริการ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึง ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นวิธีที่ต้องอาศัยเทคนิคความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ ที่จะช่วยให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามให้ตรงกับข้อเท็จจริง การวัดความพึงพอใจโดยวิธีการสัมภาษณ์นับว่าเป็นวิธีที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพอีกวิธีหนึ่ง

3. การสังเกต เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้โดยวิธีการสังเกตจากพฤติกรรมทั้งก่อนมารับบริการ ขณะรอรับบริการและหลังจากการได้รับบริการแล้ว เช่น การสังเกตกิริยาท่าทาง การพูด สีหน้า และความถี่ของการมาขอรับบริการ เป็นต้น การวัดความพึงพอใจโดยวิธีนี้ ผู้วัดจะต้องกระทำอย่างจริงจังและมีแบบแผนที่แน่นอน จึงจะสามารถประเมินถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง

ความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมสำหรับเทศบาลในอนาคตจากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามมีความประสงค์และต้องการให้เทศบาลจัดหาสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยถูกหลักสุขาภิบาลภายในตำบลอย่างเพียงพอ ให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการจัดการเรื่องขยะมูลฝอยเองแบบครบวงจร และให้มีการสนับสนุนสถานะที่รองรับขยะมูลฝอยอย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of Needs Theory) ที่พัฒนาขึ้นโดย อับราฮัม มาสโลว์ นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเบรนดิส์ คณิตศร เต็งถัง และชนวรรณ สารรัมย์ (2551 : 36-39) ซึ่งระบุไว้ว่า บุคคลมีความต้องการเรียงลำดับจากระดับพื้นฐานที่สุดไปยังระดับสูงสุดซึ่งมี 3 ประการ คือ 1)บุคคลเป็นสิ่งที่ชีวิตที่มีความต้องการ ความต้องการมีอิทธิพลหรือเป็นเหตุจูงใจต่อพฤติกรรม ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการสนองตอบเท่านั้น ที่เป็นเหตุจูงใจ ส่วนความต้องการที่ได้รับการสนองตอบแล้วจะไม่เป็นเหตุจูงใจอีกต่อไป 2)ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นเรียงตามความสำคัญจากความต้องการพื้นฐานไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อนและ 3)เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองอย่างดีแล้วบุคคลจะก้าวไปสู่ความต้องการลำดับที่สูงขึ้นต่อไป

จากการศึกษาพบว่าการจัดการขยะมูลฝอยส่วนใหญ่ควรมีการคัดแยกขยะก่อนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการขยะมูลฝอย ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยทำความเข้าใจกับการทำปุ๋ยหมัก และขยะมูลฝอยบางประเภทนำไปขายได้เลย สอดคล้องกับ วิชัย ลักษณะรุจิ (2541 : 100) ได้ศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของครัวเรือน ชุมชนบ้านหลายเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ความตระหนักของประชาชนต่อปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนส่วนใหญ่ใน

ชุมชนมีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย แสดงว่าความตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอยภายในครัวเรือนมีผลมาจากความตระหนักของประชาชน และจากบทบาทของผู้นำชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย เพราะการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนเป็นหน้าที่ของครัวเรือนจะต้องปฏิบัติ เพราะครัวเรือนเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอย การอยู่ร่วมกันในชุมชนและการมีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้นำชุมชน ย่อมทำให้เกิดการกระตุ้นต่อครัวเรือนเพื่อร่วมกันในกิจกรรมนั้น ๆ เมื่อประชาชนมีความพร้อมและความตระหนัก ผู้นำมีวิธีการและอำนวยความสะดวกก็ย่อมให้เกิดผลสำเร็จจากการมีส่วนร่วม เป็นความร่วมมือเพื่อประโยชน์ของครัวเรือนและชุมชนส่วนร่วม

นอกจากนี้พบว่า ทุกครัวเรือนต้องชำระค่าบริการจัดเก็บขยะมูลฝอยเพื่อความสะอาดและการไม่เอาเปรียบกันในชุมชนให้ความสำคัญมากกว่าครึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ สุวัฒน์ ฤทธิ์สำเร็จ (2544) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือองค์กรทุกระดับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการบริหารหรือการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานของรัฐได้ร่วมรับรู้ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ รวมทั้งร่วมสนับสนุนติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามสิ่งที่ตนได้ร่วมตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับ กิ่งแก้ว กุดโอภาส (2543 : 10) ได้ชี้ให้เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในแง่เข้ามาสมทบแรงงาน วัสดุ เงิน ร่วมคิด วางแผน ร่วมทำ แต่การเข้ามามีส่วนร่วมในปัจจุบันและอนาคตจะเน้นเรื่องการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ และร่วมบำรุงรักษา มากกว่าร่วมสมทบในรูปแบบอื่น ๆ แม้ว่าจะยังมีหลักการในการร่วมแรง วัสดุ เงิน อยู่

จากการศึกษาพบว่าการรณรงค์เผยแพร่ขยะมูลฝอยในชุมชนซึ่งผิดกฎหมายและทำลายสุขภาพให้ความสำคัญมากกว่าครึ่ง ปัจจุบันประชาชนมีความรู้อย่างกว้างขวางโดยได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นว่ามีความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในชุมชนที่เป็นบ่อเกิดของความรู้และความตระหนัก อีกทั้งสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ ขยะมูลฝอยในบ้านใหม่หลังมอ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (กิ่งกาญจน์ บุญมา, 2544) ชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญของการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนให้มากขึ้น เนื่องจากประชาชนทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้สร้างขยะมูลฝอย และเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการจัดการกับปัญหานี้ โดยเฉพาะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างจิตสำนึกสาธารณะและทักษะให้กับประชาชนในการมีส่วนร่วมในการร่วมแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยจึงเป็นหลักการสำคัญที่ต้องช่วยกันเสริมสร้างและพัฒนาในแต่ละกลุ่มอายุให้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จากการศึกษาของตัวแทนกลุ่มผู้นำ สมาชิกสภาเทศบาล กลุ่มสาธารณสุข กลุ่มองค์กร และกลุ่มอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการที่จะให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย อย่างครบวงจรทั้ง 13 หมู่บ้าน อภิปรายผลเป็นข้อได้ ดังนี้

1. ให้เทศบาลจัดหาสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยเป็นจุดศูนย์กลางของตำบลไว้อย่างเพียงพอ กับปริมาณขยะมูลฝอยในปัจจุบันและอนาคต
2. ให้เทศบาลจัดหารถขนขยะมูลฝอยที่เหมาะสมกับการใช้งานเพื่อมีไว้บริการ ให้กับชุมชน
3. ให้มีพนักงานคนงานที่รับผิดชอบประจำรถขนขยะ
4. ให้เทศบาลสนับสนุนถังขยะมูลฝอยที่ดีมีคุณภาพ และถูกหลักสุขาภิบาลอย่างทั่วถึง
5. ผู้รับผิดชอบเก็บเงินค่าธรรมเนียมบริการ ควรเป็นคนในชุมชนเดียวกัน เช่น อสม. เพราะเป็นผู้รู้ข้อมูลในชุมชนดี และยังเป็นการส่งเสริมให้มีรายได้เพิ่มขึ้น
6. เทศบาลควรเพิ่มงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยให้มากกว่าเดิม
7. ให้เทศบาลควรจัดหาป้ายประชาสัมพันธ์ตามชุมชนและประชาสัมพันธ์ผ่าน เสียงตามสายของหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง
8. เทศบาลควรมีโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น โครงการรณรงค์ขยะ โครงการทำปุ๋ยหมัก ฯลฯ
9. เทศบาลควรมีข้อตกลงร่วมกันกับชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในวันข้างหน้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะความเป็นไปได้ในการจัดการขยะมูลฝอยเบื้องต้นเทศบาลตำบลลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง พบว่า ปริมาณขยะมูลฝอยที่มีมากในปัจจุบันได้แก่ ถุงพลาสติก เศษอาหาร ผลไม้ ผัก กระดาษ วัชพืช ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาในด้านการกำจัดขยะมูลฝอยที่ยังไม่มีระบบ การเก็บรวบรวมที่ส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ส่งผลให้การแปรสภาพขยะมูลฝอย เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ไม่สามารถดำเนินการได้ และยังขาดพื้นที่บริเวณเฉพาะสำหรับกำจัดขยะมูลฝอย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเป็นเชิงนโยบาย และเชิงปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

1. การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารเทศบาล เห็นควรให้ประชาชนเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน กิจกรรม โครงการต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2. การวางแผนการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างชัดเจน วางแผนการดำเนินการในอนาคตที่จะรองรับการจัดการขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

1. เพิ่มงบประมาณด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ และจัดจ้างบุคลากรในการทำงานเพิ่มขึ้น ให้การจัดเก็บขยะมูลฝอยครอบคลุมทุกพื้นที่ที่ไม่มีขยะมูลฝอยตกค้างในแต่ละวัน

2. เพิ่มกิจกรรมหรือโครงการด้านสิ่งแวดล้อมโดยมีกลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มประชาชนและสถานประกอบการในเขตพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการมีส่วนร่วม การปลูกฝังจิตสำนึก ความรู้ ส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอย ลดปริมาณขยะมูลฝอย และการสร้างเครือข่ายด้านสิ่งแวดล้อม

3. การประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประชาชนสถานประกอบการได้รับทราบข่าวสารอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

4. การอบรมเพิ่มศักยภาพของบุคลากร เจ้าหน้าที่และผู้บริหาร ที่รับผิดชอบการบริหารจัดการขยะมูลฝอย

5. สร้างแนวทางให้ครัวเรือนร่วมมือในการจ่ายอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของให้ครอบคลุมทั่วทั้งตำบล

6. การให้บริการการจัดเก็บของเทศบาล เจ้าหน้าที่ควรสวมใส่อุปกรณ์ป้องกันตัว เช่น ถุงมือ ผ้าปิดจมูก สวมเสื้อสะท้อนแสง หมวกและรองเท้านิรภัย ในระหว่างการปฏิบัติงานคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อความปลอดภัยและไม่ทำให้เกิดความกล้าช้า หลังจากการปฏิบัติงานมีการล้างทำความสะอาด จัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องมือ เป็นระเบียบเรียบร้อยและการล้างยานพาหนะควรใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรคทุกครั้ง

7. การบังคับใช้เทศบัญญัติ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาด้านขยะมูลฝอย มีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะการกำจัดขยะมูลฝอย

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย วิเคราะห์ความคุ้มค่า ความเป็นไปได้ระหว่างการจัดจ้างเอกชนกับเทศบาลในการกำจัดขยะมูลฝอย

2. เข้าร่วมภาคีเครือข่ายการกำจัดขยะมูลฝอยร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง และเทศบาลใกล้เคียง เพื่อกำหนดเขตพื้นที่ในการหาที่กำจัดขยะมูลฝอย

3. สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยต้องถูกหลักสุขาภิบาล ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่ประชาชนที่อยู่อาศัยใกล้เคียง และปฏิบัติตามข้อตกลงที่ให้ไว้ถ้าหากมีปัญหาเกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีการรณรงค์ปลูกฝังจิตสำนึกของสมาชิกในชุมชนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ความรู้เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อให้คนในชุมชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากยิ่งขึ้น เน้นค่านิยมการสร้างชุมชนให้น่าอยู่และเป็นระเบียบและเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ

2. ควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยผ่านสื่อวิทยุชุมชน เสียงตามสายประจำหมู่บ้าน เอกสารแผ่นพับให้แก่สมาชิกในครัวเรือน โดยเน้นในเรื่องการรวบรวมขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดขยะมูลฝอย โดยเฉพาะการกำจัดขยะมูลฝอยประเภทเศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้

3. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครัวเรือนมีการรวบรวมขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ เช่น ถังดำ ถังรองรับขยะมูลฝอย อุปกรณ์ที่ทำเป็นอื่น ๆ และมีการประสานงานในการรับซื้อและเปลี่ยน หรือมีการอบรมให้ความรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ และควรมีการปรับปรุงระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

4. ควรส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน เช่น ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรประชาชนโดยการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ประชาชน ภาคเอกชน ที่จะรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนต่าง ๆ

ในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอย ควรดำเนินการในลักษณะบูรณาการใช้กลวิธีหลายอย่างมาผสมผสานกัน มีการประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ มีการรณรงค์จุดกระแสในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการปฏิบัติในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมักจะขึ้นอยู่กับการกระแสในสังคมหรือในชุมชน มักจะปฏิบัติตามกลุ่มคนในชุมชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงระบบการจัดการขยะมูลฝอย สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติที่ถูกต้องของประชาชน นอกจากนี้ผู้บริหารควรที่จะให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด (ครัวเรือน) มีการกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. มีการศึกษาสภาพปัจจุบันและความเหมาะสมในการจัดการมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลเมือง และเขตเทศบาลตำบลให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด เพื่อเป็นภาพรวมของจังหวัด และสามารถนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบหรือตรวจสอบการศึกษากครั้งนี้ และใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และแก้ไขปัญหามูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลเมือง และเขตเทศบาลตำบลต่อไป
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ ให้ละเอียดมากขึ้น เพื่อจะได้เป็นข้อมูลเผยแพร่ให้ประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์